

تبیین مفهوم سواد در نظام آموزش عالی سلامت

دکتر الهام موحدکر*، دکتر مرجان شریعت پناهی

۱ دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران
۲ استادیار دانشکده داروسازی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

نویسنده مسئول: دکتر الهام موحدکر

چکیده:

مهارت‌های سواد بزرگسالان جهت مواجهه با تقاضاهای زندگی در عصر اطلاعات همگام نیست. مطالعه حاضر با هدف تبیین مفهوم سواد در نظام آموزش عالی سلامت انجام شد. مطالعه حاضر در سال ۱۴۰۰ به روش مرور روایتی (Narrative Review) انجام شد. ۶۵ مقاله با بهره‌گیری از پایگاه‌های لاتین Science Direct، Elsevier، PubMed، Scopus، Springer، ISC، Taylor & Francis، ProQuest، Ovid و موتور جستجوی Google Scholar از ژانویه ۱۹۹۸ تا مارس ۲۰۲۲ استخراج شد. متن هر مقاله جهت استفاده از محتوا بر اساس هدف مطالعه بررسی و با استفاده از روش تحلیل محتوای جهت‌دار تجزیه و تحلیل شد. مراحل تحلیل محتوا به شرح ذیل بوده است: ۱) تنظیم پرسش‌ها؛ ۲) انتخاب نمونه مورد نظر (۶۵ مقاله)؛ ۳) انتخاب رویکرد تحلیل محتوا (جهت‌دار)؛ ۴) طرح ریزی فرآیند رمزگذاری (کدگذاری قیاسی)؛ ۵) اجرای فرآیند رمزگذاری؛ ۶) اعتباریابی و سنجش پایایی؛ ۷) تحلیل نتایج رمزگذاری. نهایتاً ۲۳ هدف ارتقاء سطح سواد در نظام آموزش عالی سلامت، ۶ عامل زمینه‌ای موثر بر ارتقاء سطح سواد در نظام آموزش عالی سلامت، ۱۶ نوع سواد در نظام آموزش عالی سلامت، و ۲۲ شاکله بنیادین مفهوم سواد در نظام آموزش عالی سلامت شناسایی شد. مهمترین عوامل زمینه‌ای موثر بر ارتقاء سطح سواد در نظام آموزش عالی سلامت عبارتند از: تاریخی، ادبی، اقتصادی، حرفه‌ای، فرهنگی و اجتماعی. توجه اساتید، مربیان و مسئولین نظام آموزش عالی سلامت به پدیده بی‌سوادی شایع در بین دانشجویان امری ضروری است.

واژه‌های کلیدی: سواد، نظام آموزشی، بخش سلامت

اثربخش ضروری است، و او را در راستای توسعه فردی و اجتماعی هدایت می‌کند مداخله نماید (آموزش برای همه ۲۰۰۶). تردیدی نیست که بین سطح سواد افراد و توسعه اجتماعی و اقتصادی رابطه مستقیمی وجود دارد. افراد با سطح سواد پائین در مشاغل با میزان درآمد کم و بهره‌وری پائین استخدام خواهند شد. این امر در آینده هزینه زیادی را بر جامعه تحمیل خواهد کرد. امروزه اهمیت آموزش عالی سلامت و سرمایه گذاری در آن بر کسی پوشیده نیست. سه عامل مانع پیشرفت آموزشی افراد کم سواد و فاقد مهارت‌های مورد نیاز در محیط کار خواهد شد: اغلب افراد کم سواد توان مقابله با موانع موجود بر سر راه پیشرفت خود را ندارند. اغلب پرسنل و کارکنان نیز انگیزه سرمایه گذاری در مهارت‌های شغلی و کاری را ندارند. همچنین، سازمانهای اجتماعی به ایجاد درگاه ورودی جهت پایش سطح سواد حرفه ای و فردی، ارزشیابی عملکرد، توسعه حرفه‌ای و بروزرسانی آن نیاز دارند (مکسول ۲۰۱۰).

این مسئله در اندک مطالعات انجام شده در این حوزه نیز تاکید شده است. به عنوان مثال، مطالعه ای نشان داد بزرگسالان کم سواد کمتر از هم‌تایان از یادگیری بهره می‌برند. یادگیری بزرگسالان به طرز چشمگیری دستاوردهای آموزشی و سطح رفاه اقتصادی را افزایش خواهد داد. کشورهایی که مهارت‌های افراد تحصیل کرده را به عنوان نیروی کار آینده افزایش می‌دهند به دستاوردهای مهمی در حوزه بهره وری نیروی کار و رشد اقتصادی خواهند رسید (مکسول ۲۰۰۸). بر مبنای دیدگاه مارزانو و همکاران (۲۰۰۵) تعلیم و تعلم، توسعه حرفه‌ای، تصمیم‌گیری داده محور و پاسخگوئی از ضروریات هر نظام آموزشی است (مارزانو و همکاران ۲۰۰۵). آلورمن (۲۰۰۱) معتقد است بزرگسالان به آموزش‌های اختصاصی نیاز دارند که در سیاست‌گذاری‌های آموزشی بدان پرداخته نشده

عرضه آموزش دانشگاهی در سطح عالی مداخله تولیتی تعریف می‌گردد که میزان آن در بین کشورهای مختلف متفاوت است. متولیان آموزش عالی به تامین مالی، تنظیم مقررات و نظارت بر آموزش دانشگاهی می‌پردازند (کاسکیو و همکاران ۲۰۰۸). با افزایش تعداد افراد حاضر در محیط آموزشی دانشگاه و اشتغال، تقاضا جهت افزایش سطح سواد آنان در محیط دانشگاهی افزایش می‌یابد. بنابراین، سیاست‌گذاری عمومی پیرامون استانداردهای سطح سواد متعالی در راستای تامین تقاضای روزافزون در خصوص افزایش سطح سواد بر استانداردهای آموزشی تاثیرگذار است (کریستنسون ۲۰۱۳).

افزایش عدم حتمیت تمام جوامع عصر حاضر به سواد نیاز دارد. تقویت بعد مشارکتی در نقش پیش بینی و آینده‌نگری به عنوان یکی از مهمترین راه حل‌ها پیشنهاد می‌گردد. این امر آموزش و تربیت شهروندان و جوامع آینده را تسهیل خواهد نمود. تمرکز موضوعی باید بر روی پیش-بینی آینده نسل جوان باشد؛ آینده‌ای که باید به صورت متکثر در نظر گرفته شود. زیرا چندین احتمال برای آینده متصور است (گیونتا و همکاران ۲۰۲۱). مطالعه مستمر موضوعات و محتوای درسی و دانشگاهی جهت بکارگیری در شغل یا تحصیل سطح سواد فرد را مشخص نمی‌کند (کراشن ۱۹۹۳).

در دنیای رقابتی امروز سطح سواد افراد بر ثبات اقتصادی تاثیر بسزائی داشته است. جامعه دانش محور و اقتصاد داده محور به سطح عالی سواد جمعیتی نیاز دارد. جوامع امروزی به پرورش نسل جدیدی از نیروی انسانی مسلط به اشکال متفاوتی از سواد متکی خواهند بود (جاپلی ۲۰۱۰). فرد باسواد کسی است که قادر است در تمام فعالیتهایی که ارتقاء سطح سواد جهت انجام عملکرد گروهی و اجتماعی

است. علاوه بر این، مهارت‌های سواد بزرگسالان جهت مواجهه با تقاضاهای زندگی در عصر اطلاعات همگام نیست (آلورمن ۲۰۰۱). بنابراین، مطالعه حاضر با هدف تبیین مفهوم سواد در نظام آموزش عالی سلامت انجام شد.

روش کار:

مطالعه حاضر در سال ۱۴۰۰ به روش مرور روایتی (Narrative Review) انجام شد. مقالات انگلیسی که به تبیین مفهوم سواد در نظام آموزش عالی سلامت پرداخته اند، در مجلات خارجی علمی-پژوهشی به چاپ نهائی رسیده و امکان دسترسی به متن کامل وجود داشت، وارد مطالعه شدند. با توجه به اینکه در گام اول بر مبنای جستجو در منابع و پایگاه‌های داده ای فارسی و داخلی مقاله ای مرتبط با موضوع یافت نشد، مقالات منحصراً با بهره‌گیری از پایگاه‌های لاتین Science Direct، PubMed، Elsevier، Ebscohost، Scopus، Springer، ISC، Taylor & Francis، ProQuest، Ovid و موتور جستجوی Google Scholar از ژانویه ۱۹۹۸ تا مارس ۲۰۲۲ استخراج شدند. علت در نظر گرفتن این بازه زمانی در واقع توجه به جدیدترین تحقیقات انجام شده در این حوزه دارد. جستجو با استفاده از کلیدواژه‌های Faculty، University، Learning، Teaching، Literacy، Teacher، Student، College، Adult، Education، Pedagogy، Academy، Higher Education و Health System به همراه عملگرهای And و Or انجام شد. استراتژی جستجوی مقالات عمدتاً با استفاده از کلیدواژه های انگلیسی و با ترکیب احتمالی کلمات مهم، حساس و اصلی انجام شد. فرآیند انجام مطالعه مروری شامل چهار گام به شرح ذیل بود: (۱) تعیین مطالعات (۳۱۵ مقاله؛ (۲) غربالگری (۲۳۷ مقاله؛ (۳) مناسب بودن (۱۸۹ مقاله؛ (۴) مطالعات وارد شده

(۶۵ مقاله). لازم به ذکر است در گام اول ۳۸۰ مقاله یافت شد که ۶۵ مقاله به دلیل تکراری بودن حذف شد. در مرحله غربالگری ۷۸ مقاله بر مبنای بررسی عنوان حذف شد. در مرحله مناسب بودن ۴۸ مقاله بر مبنای بررسی خلاصه مقاله حذف شد. با حذف ۱۲۴ مقاله به دلیل نداشتن توضیح شفاف از اهداف مطالعه، متدولوژی، نتایج و منبع داده‌ها، نهایتاً ۶۵ مقاله وارد مطالعه شد. معیارهای ورود شامل زبان انگلیسی، داشتن توضیح شفاف مشخص از اهداف، متدولوژی، نتایج و منبع داده‌های مطالعه بود. تحقیقاتی که در مجلات نامعتبر چاپ شده بودند، مقالاتی که فقط به صورت چکیده بود، زبان‌هایی غیر از زبان انگلیسی، مقالات کنفرانسها، و مطالعات در قالب پایان‌نامه به عنوان معیارهای خروج از تحقیق انتخاب شدند. در نهایت ۶۵ مقاله به زبان انگلیسی مورد بررسی قرار گرفت. متن هر مقاله جهت استفاده از محتوا بر اساس هدف مطالعه بررسی و با استفاده از روش تحلیل محتوای جهت دار تجزیه و تحلیل شد. درباره این روش می‌توان توضیح داد گاهی نظریات یا مطالعات قبلی درباره یک پدیده مطرح هستند که کامل نبوده یا به توصیفات بیشتری نیاز دارند. معمولاً این روش را بر مبنای روش قیاسی مبتنی بر نظریه یا مطالعات قبلی طبقه‌بندی می‌کنند. تفاوت آن با روش‌های دیگر بر مبنای نقش نظریه یا مطالعه قبلی در آنها است. هدف آن معبرسازی و گسترش چهارچوب یا مدل مفهومی مطالعه قبلی یا نظریه است. در مطالعه حاضر مراحل تحلیل محتوا به شرح ذیل بوده است: (۱) تنظیم پرسشها؛ (۲) انتخاب نمونه مورد نظر (۶۵ مقاله)؛ (۳) انتخاب رویکرد تحلیل محتوا (جهت دار)؛ (۴) طرح‌ریزی فرآیند رمزگذاری (کدگذاری قیاسی)؛ (۵) اجرای فرآیند رمزگذاری؛ (۶) اعتباریابی و سنجش پایائی؛ (۷) تحلیل نتایج رمزگذاری. لازم به ذکر است در هر برنامه کدگذاری از سه منبع منتج می‌شود: (۱) داده‌ها؛ (۲) مطالعات

معنا، مواجهه با تغییرات محیطی و اجتماعی، و پرورش مهارت‌ها و نگرش‌ها.

با توجه به نتایج مطالعه حاضر، عوامل زمینه‌ای موثر بر ارتقاء سطح سواد در نظام آموزش عالی سلامت نیز عبارتند از: تاریخی، ادبی، اقتصادی، حرفه‌ای، فرهنگی و اجتماعی. همچنین، سواد در نظام آموزش عالی سلامت در ۱۶ گروه اصلی طبقه‌بندی شد (جدول ۱).

و بررسی‌های مربوطه قبلی؛^۳ نظریه‌ها. بررسی صحت علمی مطالعات نیز بر مبنای چهار معیار قابلیت اعتبار (مبتنی بر خودبازبینی پژوهشگر، و استفاده از نظرات تائیدی و تکمیلی اساتید در کلیه مراحل پیاده‌سازی، کدگذاری و استخراج طبقات اولیه)، قابلیت ثبات (بر مبنای حسابرسی تحقیق)، تائیدپذیری (بر مبنای نظرخواهی از پژوهشگران مرتبط با موضوع) و قابلیت انتقال (بر مبنای ارائه توصیف روشنی از بستر، نحوه انتخاب و ویژگی‌های جامعه آماری، جمع‌آوری داده و فرآیند تحلیل) انجام شد.

لازم به ذکر است مطالعه حاضر به دلیل عدم وجود مطالعات مشابه فارسی و داخلی و استفاده انحصاری از مقالات انگلیسی دارای نوآوری بوده و این موضوع جزء نقاط قوت آن است.

یافته‌ها:

بر مبنای نتایج مطالعه حاضر، اهداف ارتقاء سطح سواد در نظام آموزش عالی سلامت عبارتند از: افزایش قدرت شخصی، افزایش استقلال، ارزش‌آفرینی، پرورش حس رفاه، تغییر الگوی زندگی، توسعه مداوم، تحول و توسعه (در حوزه‌های: انسانی، اجتماعی و فرهنگی)، ظرفیت‌سازی و توسعه فردی (در حوزه‌های: مشارکت فعال در جامعه، پرسشگری اعتقادات، ارزش‌ها و نگرش‌ها، ابداع، نوآوری و تفکر)، مشارکت اثربخش (در زندگی: خانوادگی، شهروندی، و کاری)، دستیابی به اهداف فردی، نقش‌آفرینی در جامعه، توسعه دانش، مشارکت اقتصادی، توفیق (در حوزه‌های: دانشگاهی، آموزشی، استخدامی و اجتماعی)، بهره‌برداری و توسعه فرصت‌ها (اعم از: استخدامی و غیر استخدامی)، یادگیری برای یادگیری، دستیابی به علائق و نیازهای فردی و اجتماعی، تصمیم‌گیری، کشف استراتژی‌ها و معانی، ایجاد اختیار، هویت و

جدول (۱): طبقه بندی سواد در نظام آموزش عالی سلامت

نوع سواد	محقق (سال انتشار)	نوع مطالعه	روش پژوهش
سواد شبکه ای	پیلگریم و ماتینز (۲۰۱۳)	کیفی	مروری
سواد کمی	فریث و همکاران (۲۰۱۰)	کیفی	نظریه پردازی
سواد بین رشته ای	هیلر و همکاران (۲۰۱۸) شاناها و شاناها (۲۰۰۸)	کمی کمی	مقطعی مقطعی
سواد علمی	نوریس و فیلیپس (۲۰۰۳)	کیفی	مروری
سواد تحلیلی	هیلر و همکاران (۲۰۱۸)	کمی	مقطعی
سواد تصویری/بصری	استوکز (۲۰۰۱)	کیفی	مروری
سواد بزرگسالی	لایبی و همکاران (۲۰۰۹)	کیفی	مروری
سواد داده ای و رسانه ای	آگوچا (۲۰۲۰) کاپلو (۲۰۱۷) پیلگریم و مارتینز (۲۰۱۳) لیوید (۲۰۱۳) لیوینگستون (۲۰۰۴)	کیفی کیفی کیفی کیفی کیفی	توصیفی مروری مروری مروری مروری
سواد آینده	هولتورف و مونیز (۲۰۲۰) میلر (۲۰۱۵) داتور (۲۰۱۴)	کیفی کیفی کیفی	مصاحبه نظریه پردازی تحلیل روند
سواد چندگانه	پیلگریم و مارتینز (۲۰۱۳) لی (۲۰۰۴) گروه لندن نو (۱۹۹۶)	کیفی کیفی کیفی	مروری مطالعه موردی نظریه پردازی
سواد دانشگاهی	میلر (۲۰۱۵) نیس (۲۰۱۲) گی (۲۰۰۹) لی و استریت (۲۰۰۶)	کیفی کیفی کیفی کیفی	نظریه پردازی تحلیل محتوا نظریه پردازی تحلیل محتوا
سواد زبانی	میلر (۲۰۱۵)	کیفی	نظریه پردازی
سواد انتقادی	میلر (۲۰۱۵)	کیفی	نظریه پردازی
سواد موسسه ای	میلر (۲۰۱۵)	کیفی	نظریه پردازی
سواد فرهنگی-اجتماعی	میلر (۲۰۱۵)	کیفی	نظریه پردازی
سواد دیجیتال	آگوچا (۲۰۲۰) میلر (۲۰۱۵) اکک و امباچو (۲۰۱۵) سرافینی (۲۰۱۲) گی (۲۰۰۹) کوالیر و فانیگان (۲۰۰۸)	کیفی کیفی کمی کیفی کیفی کیفی	توصیفی نظریه پردازی مقطعی تحلیل محتوا نظریه پردازی مرور هئس

مالی، داده‌ای، محتوایی، ادبی، علمی، واژه‌شناسی پزشکی، و دانشگاهی کاربرد دارد.

حوزه‌های کاربردی مهارت عبارتند از: کاربردی، زمینه‌ای، برنامه‌ریزی، ساختاردهی، رهبری، عملی، فنی، بهره‌وری، شناختی، یادگیری، تفکر نقادانه، محاسباتی، مالی، رسانه-ای، رایانه‌ای، دیجیتالی، داده‌ای، مطالعاتی، فردی، شغلی، زندگی، ارتباطی، بین فرهنگی، شهروندی، اجتماعی، گروهی، مسئولیت‌پذیری، خودهدایتی، تحلیلی و حل مسئله، پاسخگوئی، تطابق، انعطاف‌پذیری، ابتکار، محاوره-ای، و نوشتاری.

ساختار در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، عملکرد در حوزه‌های جهانی، فرهنگی و اجتماعی، و عامل در استخدام فرد کاربرد دارد.

حوزه‌های کاربردی توانائی عبارتند از: استراتژیک، وظیفه-مداری، پاسخگوئی، هدفدار، نقش‌آفرینی، مشارکتی، شهروندی، اجتماعی، فرهنگی، ارتباطی، تعاملی، رفتاری، تفکر، اکتسابی، خلاقانه، متنوع، چندگانه، پیچیده، تکرارپذیر، مادام‌العمر، انعکاسی، دانشگاهی، ارزیابی، بازخورد انتقادی.

نقش در حوزه‌های ارتباطی و فرهنگی، دستاورد در حوزه‌های قابل‌سنجش و اندازه‌گیری، استراتژی در تطابق با شرایط و فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی، فناوری در تولید متون، رمزگشائی و ارتباطات، شایستگی در حوزه‌های شهروندی، حرفه‌ای، فناورانه، مشکل‌گشائی، ایمنی، تولید محتوا، و بکارگیری فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، پدیده در حوزه‌های عام‌المنفعه، تاریخی، فرهنگی و اجتماعی، و بینش در حوزه‌های ارائه محتوا، تحقیق، برنامه‌ریزی، و ادغام، وضع، تفسیر، و مطالعه مهارت‌های زمینه‌ای کاربرد دارد.

شاکله‌های بنیادین مفهوم سواد در نظام آموزش عالی سلامت نیز در ۲۲ گروه به شرح ذیل طبقه‌بندی شد: (۱) استدلال؛ (۲) استنباط؛ (۳) استعداد؛ (۴) توانائی؛ (۵) آمادگی؛ (۶) دانش؛ (۷) مهارت؛ (۸) ساختار؛ (۹) عملکرد؛ (۱۰) عامل؛ (۱۱) فرآیند؛ (۱۲) نقش؛ (۱۳) دستاورد؛ (۱۴) استراتژی؛ (۱۵) فناوری؛ (۱۶) شایستگی؛ (۱۷) پدیده؛ (۱۸) بینش؛ (۱۹) ادراک؛ (۲۰) دسترسی؛ (۲۱) آگاهی؛ (۲۲) ابزار.

بر مبنای نتایج مطالعه حاضر، مدل‌ها، نمودارها، ساختار و اژگان و کمیت در زمره حوزه‌های کاربردی استدلال هستند. استنباط در حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی و آموزشی، و استعداد در حوزه‌های مداخله اجتماعی، اقتدار شهروندی، بیان احساسات فرهنگی، ارتباطی، و ارزیابی کاربرد دارد.

حوزه‌های کاربردی توانائی عبارتند از: جستجو و اقدام استراتژیک مبتنی بر آینده‌های جایگزین، اجرا، مشاهده، شنیداری، نوشتاری، خوانشی، فردی، روانشناختی، خودمدیریتی، استنباط، قضاوت آگاهانه، اخلاقی، علمی و اجتماعی، نقش‌آفرینی اجتماعی والد، نیروی کار، شهروند فعال و شخص حقیقی، انتقال و هدایت در محیط و سیستم دانشگاهی، جمع‌آوری، تبیین، تفسیر، تشخیص، رمزگشائی معنائی، پردازش، خلاصه‌سازی، ادغام، سازماندهی، جستجو، ارزیابی، بهره‌گیری ذهنی، تفکر، پذیرش، جستجو، ارزیابی، انتشار و تعیین اطلاعات، اصول و قواعد دانشگاهی و غیردانشگاهی، سوالات، محتوا و مفاهیم، یادگیری، تحلیل نقادانه، تصمیم‌گیری، رفع نیازهای جامعه، ارتباط اجتماعی اثربخش، اشتغال، خلاقیت و نوآوری، بکارگیری اثربخش فناوری‌های رسانه‌ای و رایانه‌ای، و محاسباتی.

آمادگی در جستجوی راه‌حل‌ها کاربرد دارد و مقدم بر خواندن و نوشتن است. دانش در حوزه‌های ارتباطی، شغلی،

حوزه‌های کاربردی ادراک عبارتند از: ماهیت طبیعی علم، تجربی، ریاضی، اجتماعی، هشدارها، مالی، ساختاری، فناوری‌ها، نرم افزاری و ابزارهای دیجیتال و چند رسانه‌ای، انسجام و گفتمان دانشگاهی و روزمره، انسجام دانشگاهی، نقش‌ها و عملکردهای آموزشی و پژوهشی، خودارجاعی، و سازوکارها.

دسترسی در حوزه‌های محتوایی، دستاورد، فناوری، سرمایه فرهنگی، داده‌ای، فرآیندهای ارزشیابی، تسهیلات موسسه‌ای، مشارکتی، کارکنان حرفه‌ای و دانشگاهی، و آگاهی در حوزه‌های واج شناسی، تعهد به راهنماهای انضباطی، استانداردهای حرفه‌ای، سیستم، قواعد و اصول دانشگاهی، و فرآیندهای موسسه‌ای کاربرد دارد.

حوزه‌های کاربردی ابزار عبارتند از: حق بنیادین انسان، مقدمه دستاوردهای اقتصادی، توسعه و رفاه جهانی، منطقه‌ای، کشوری، اجتماع و فرد، آموزش و پرورش، بنیان تمام رشته‌های تحصیلی، انواع یادگیری مادام‌العمر، توسعه دانش فردی، توانمندسازی، خودباوری، تعاملات و ارتباطات، توفیق در سطوح دانشگاهی، جزء ضروری مشارکت اجتماعی و شهروندی، عنصر لاینفک زندگی روزمره، سلامت، اشتغال، پلی به سوی امید، تطابق با آینده، و شاخص کیفیت سرمایه انسانی کشور.

بحث و نتیجه گیری:

نظام‌های آموزشی انعکاسی از ترجیحات شهروندان کشورها هستند و با دیگر بخش‌ها، سازمان‌ها و موسسات در ارتباط هستند. به عنوان مثال، نظام آموزشی بر قوانین بازار کار در خصوص کسب مهارت‌های حرفه‌ای مورد نیاز پس از فارغ‌التحصیلی تأثیرگذار است. ممکن است پدیده بی‌سوادی در بین دانشجویان دانشگاه‌ها مشاهده شود. بنابراین، توجه اساتید، مربیان و مسئولین نظام آموزش

عالی سلامت به این پدیده امری ضروری است. این موضوع زمانی رخ می‌دهد که دانشجویان به عنوان خوانندگان توانمند آنچه را که باید آنگونه که باید نمی‌خوانند، و این امر به کاهش تمرکز بر دیدگاه سنتی توانائی افراد در خواندن منجر می‌شود. در واقع، بر مهارت‌های سواد پایه یا کاربردی بیش از حد تأکید شده و با فقدان عادات خواندن مواجه هستیم. هدف مطالعه حاضر تبیین مفهوم سواد در نظام آموزش عالی سلامت بود. لازم به ذکر است مطالعات انجام شده در این زمینه بسیار محدود بوده و منحصرأً به بررسی جزئی مسئله در حوزه مربوطه پرداخته‌اند.

بر مبنای نتایج مطالعه حاضر، افزایش قدرت شخصی، افزایش استقلال، ارزش آفرینی، پرورش حس رفاه، تغییر الگوی زندگی، توسعه مداوم، تحول و توسعه، ظرفیت سازی و توسعه فردی، مشارکت اثربخش، دستیابی به اهداف فردی، نقش آفرینی در جامعه، توسعه دانش، مشارکت اقتصادی، توفیق، بهره‌برداری و توسعه فرصت‌ها، یادگیری برای یادگیری، دستیابی به علائق و نیازهای فردی و اجتماعی، تصمیم‌گیری، کشف استراتژی‌ها و معانی، ایجاد اختیار، هویت و معنا، مواجهه با تغییرات محیطی و اجتماعی، و پرورش مهارت‌ها و نگرش‌ها به عنوان اهداف ارتقاء سطح سواد در نظام آموزش عالی سلامت شناسائی شدند. این یافته‌ها با نتایج مطالعات محدود انجام شده در این زمینه تطابق دارد. به عنوان مثال، نوروزی چاکلی (۱۴۰۰) در مطالعه خود در خصوص رتبه-بندی دانشگاه‌ها، با ذکر برخی از عوامل فوق‌الذکر، تأکید می‌کند که اگر به تشخیص و تأمین عوامل مذکور توجه شود ارتباط توان علمی دانشگاه‌ها و رتبه‌مکتسبه به شکل معناداری به هم نزدیک می‌شود. در نتیجه، دانشگاه‌های مستعدتر از شانس بیشتری جهت کسب رتبه‌های بین-المللی برتر بهره‌مند خواهند شد. زیرا عوامل مذکور

دانشگاه‌ها را به سمت آموزش با کیفیت بالاتر هدایت خواهند کرد (نوروزی چاکلی ۱۴۰۰).

بر مبنای یافته‌های مطالعه حاضر، عوامل تاریخی، ادبی، اقتصادی، حرفه‌ای، فرهنگی و اجتماعی به عنوان عوامل زمینه‌ای موثر بر ارتقاء سطح سواد در نظام آموزش عالی سلامت شناسائی شدند. مطالعات انجام شده در این زمینه بسیار محدود بوده و منحصرأً به بررسی جزئی مسئله در حوزه مربوطه پرداخته‌اند. به عنوان مثال، مطالعه احمدی و همکاران (۱۴۰۰) در دانشگاه‌های شهرستان بهبهان نشان داد متغیرهای اجتماعی دانشجویان بر سطح سواد مالی آنان موثر است. بنابراین، ضروری است با بهترین روش به ارتقاء سطح سواد مالی دانشجویان پرداخته شود. دانشگاه‌ها نیز موظف هستند با برگزاری همایش، سمینار و کارگاه مرتبط در راستای ارتقاء سطح سواد مالی آنان گام بردارند. زیرا ارتقاء سطح سواد مالی به افزایش رفاه مالی و توسعه اقتصادی جامعه منجر خواهد شد (احمدی و همکاران ۱۴۰۰).

بر مبنای یافته‌های مطالعه حاضر، سواد شبکه‌ای، کمی، بین رشته‌ای، علمی، تحلیلی، تصویری/بصری، بزرگسالی، داده‌ای و رسانه‌ای، آینده، چندگانه، دانشگاهی، زبانی، انتقادی، موسسه‌ای، فرهنگی-اجتماعی و دیجیتال به عنوان انواع سواد در نظام آموزش عالی سلامت شناسائی شدند. مطالعات انجام شده در این زمینه بسیار محدود بوده و منحصرأً به بررسی جزئی مسئله در حوزه مربوطه پرداخته‌اند. به عنوان مثال، مطالعه کیخا (۱۳۹۳) در خصوص تاثیر سطح دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور بر مهارت‌های سواد داده‌ای دانشجویان پزشکی نشان داد سطح سواد داده‌ای در سه دانشگاه علوم پزشکی الف، ب و ج در حد مطلوب، نسبتاً مطلوب و متوسط بوده است. توسعه امکانات پژوهشی دانشگاه‌های تیپ ۱ می‌تواند زمینه متناسبی را برای انجام اقدامات تحقیقاتی و تسلط

دانشجویان به مهارت‌های سواد داده‌ای فراهم کند. همچنین، تمرکز بر کمیته‌های تحقیقات دانشجویی در دانشگاه‌های تیپ ۲ و ۳ زمینه خوبی جهت ارتقاء مهارت-های سواد داده‌ای دانشجویان فراهم خواهد ساخت (کیخا ۱۳۹۳).

بر مبنای یافته‌های مطالعه حاضر، استدلال، استنباط، استعداد، توانائی، آمادگی، دانش، مهارت، ساختار، عملکرد، عامل، فرآیند، نقش، دستاورد، استراتژی، فناوری، شایستگی، پدیده، بینش، ادراک، دسترسی، آگاهی و ابزار به عنوان شاخص‌های بنیادین مفهوم سواد در نظام آموزش عالی سلامت شناسائی شدند. لازم به ذکر است مطالعه مشابهی در این زمینه جهت مقایسه با نتایج مطالعه حاضر یافت نشد.

لازم به ذکر است عدم دسترسی به برخی از مجلات و پایگاه‌های داده‌ای خارجی (به دلایلی از قبیل نیاز به پرداخت پول، غیرانگلیسی بودن زبان مقالات و ...) منجر به عدم بررسی مقالات چاپ شده در آنها شد که از محدودیت‌های مطالعه حاضر به شمار می‌رود.

با بررسی ۶۵ مقاله و شناسائی اهداف بیست و سه گانه ارتقاء سطح سواد، عوامل زمینه‌ای شش گانه موثر بر آن، انواع شانزده گانه سواد، و شاخص‌های بیست و دو گانه بنیادین مفهوم سواد در نظام آموزش عالی سلامت راهکارهای زیر جهت بازنگری در نظام آموزش عالی سلامت پیشنهاد گردید:

- تامین حمایت چند سطحی و سیاستگذاری در سطح ملی با تمرکز بر سواد دانشگاهی توسط وزارت بهداشت و دانشگاه‌های علوم پزشکی

- ملحوظ نمودن سواد دانشگاهی به عنوان اهرم اقتصادی در سیاست‌های اجرائی دولت

- تمرکز بر روند جهانی توسعه مادام‌العمر سیاست‌ها،
استراتژی‌ها و مدل‌های مبتنی بر یادگیری و سواد
دانشگاهی

- ایجاد شبکه‌های ملی و دانشگاهی یادگیری حرفه‌ای
جهت افزایش اثربخشی آموزش توسط اساتید
نهایتاً، لازم به ذکر است در مطالعه حاضر تعارض منافع
وجود نداشت.

- اجرای فعالیت‌ها و برنامه‌های کشوری در خصوص ارتقاء
سطح سواد دانشگاهی

- تشکیل کمیته و کارگروه مشاوره‌ای سواد دانشگاهی در
سطح وزارت بهداشت و دانشگاه‌های علوم پزشکی

- ایجاد دفاتر سواد دانشگاهی در سطح وزارت بهداشت و
دانشگاه‌های علوم پزشکی

- تمرکز بر بعد سواد دانشگاهی در شرایط اخذ مدارک
دانشگاهی و تدوین و بازنگری کوریکولوم‌های آموزشی

- تدوین و بازنگری برنامه‌ها، راهنماها و شاخص‌های ملی
در راستای ارزیابی سطح سواد دانشجویان و دانش
آموختگان دانشگاه‌های علوم پزشکی

- فراهمی زیرساخت‌ها و پیش نیازهای ارتقاء سطح سواد
دانشگاهی

- تمرکز بر توانمندسازی اساتید با تاکید بر ضرورت ارتقاء
سطح سواد دانشگاهی

- بازنگری برنامه‌های استراتژیک و عملیاتی، چشم‌انداز و
ماموریت دانشکده‌ها و دانشگاه‌های علوم پزشکی با تاکید
بر ارتقاء سطح سواد دانشگاهی

- به اشتراک‌گذاری تجارب فنی، حرفه‌ای و دانشگاهی در
خصوص سواد دانشگاهی در سطح ملی و مناطق آمایش
سرزمین

- ارتقاء سطح سواد دانشگاهی مبتنی بر سبک یادگیری و
نیازهای دانشجویان در تمام سطوح آموزشی

- افزایش سطح مشارکت ذینفعان حوزه‌های مختلف
سلامت، رفاه و استخدام

12. Dujardin F & Long P. Possible, Probable and Preferable Futures of University Teaching, and How to Explore Them as Academic Developers. *ETH Learning and Teaching Journal* 2020; 2(2): Pp. 413-416.
13. Education for All (EFA). Literacy for Life. EFA, Global Monitoring Report 2006.
14. European Commission. A European Approach to Media literacy in the Digital Environment. 2007.
15. European Commission. Study on Media Literacy. Current Trends and Approaches to Media Literacy in Europe 2007.
16. European Commission. Digital Literacy European Commission Working Paper and Recommendations. Digital Literacy High and Level Expert Group 2008.
17. European Commission. EU Digital Literacy Review. Public Policies and Stakeholder Initiatives 2009.
18. Faggella-Luby MN, Ware SM, & Capozzoli A. Adolescent Literacy Reviewing Adolescent Literacy Reports: Key Components and Critical Questions. *Journal of Literacy Research* 2009; 41: Pp. 453–475.
19. Gee JP. Reflections on Reading Cope and Kalantzis “‘Multiliteracies’: New Literacies, New Learning”. *Pedagogies: An International Journal* 2009; 4(3): Pp. 196-204.
20. Giunta E, Cattaneo MC, & Scolozzi R. Far-Sighted Communities: Design Meets Future Studies to Boost Visioning and Participatory Foresight. *Discern: International Journal of Design for Social Change, Sustainable Innovation and Entrepreneurship* 2021; 1: Pp. 16-28.
21. Grotlüschen A, Nienkemper B, & Duncker-Euringer C. International Assessment of Low Reading Proficiency in the Adult Population: A Question of Components or Lower Rungs? *International Review of Education* 2020; 66: Pp. 235-265.
22. Group TN. A Pedagogy of Multiliteracies: Designing Social Futures. *Harvard Educational Review* 1996; 66(1): Pp. 60-93.
23. Hamilton- Ekeke J & Mbachu CE. The Place of Information, Communication and Technology, (ICT) in Teaching and Learning in Nigeria Tertiary
1. Agwuocha UA. Education beyond COVID-19: Challenges and Opportunities of Digital Learning in Tertiary Institutions in Nigeria. *Journal of African Studies and Sustainable Development* 2020; 3(12): Pp.90-119.
2. Ahmadi A, Ardeshiri S, Kheibar N, Abadizadeh A, Kheibar M. The Financial Literacy and Social Determinants among the Students in Behbahan. *Journal of Management of Knowledge-based Businesses* 2021; 2(1): Pp. 1-24 .
3. Albers P & Harste J. The Arts, New Literacies, and Multimodality. *Journal of English Education* 2007; 40(1): Pp. 6-20.
4. Alvermann D. Effective Literacy Instruction for Adolescents. National Reading Conference, Chicago, IL, 2010.
5. Aufderheide P. Media Literacy. National Leadership Conference on Media Literacy, Aspen Institute, Aspen, 2007.
6. Bartlett L. Literacy's Verb: Exploring What Literacy Is and What Literacy Does. *International Journal of Educational Development* 2008; 28(6): Pp. 737-753.
7. Bernardo A. On Defining and Developing Literacy across Communities. *International Review of Education* 2000; 46(5): Pp. 455-465.
8. Bezemer J & Kress G. Writing in Multimodal Texts: A Social Semiotic Account of Designs for Learning. *Written Communication* 2008; 25(2): Pp.166-195.
9. Cappello G. Literacy, Media Literacy and Social Change: Where do We Go from Now? *Italian Journal of Sociology of Education* 2017; 9(1): Pp. 31-44.
10. Cascio E, Clark D & Gordon N. Education and the Age Profile of Literacy into Adulthood. *Journal of Economic Perspectives* 2008; 22: Pp. 47-70.
11. Coiro J & Dobler E. Exploring the Online Comprehension Strategies of Sixth-Grade Skilled Readers to Search for and Locate Information on the Internet. *Reading Research Quarterly* 2007; 42: Pp. 214-257.

36. Lee A, Lau J, Carbo T, & Gendina N. Conceptual Relationship of Information Literacy and Media Literacy in Knowledge Societies. World Summit on the Information Society (WSIS), UNESCO 2015, France: Paris.
37. Livingstone S. Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies. *The Communication Review* 2004; 7(1): Pp. 3-14.
38. Lloyd A. No Man (or Woman) is an Island: Information Literacy, Affordances and Communities of Practice. *The Australian Library Journal* 2005; 54(3): Pp. 230-237 .
39. Machin S & McNally S. The Literacy Hour. *Journal of Public Economics* 2008; 92(5): Pp. 1441-1462.
40. Marzano R, Waters T, & McNulty B. *School Leadership that Works: From Research to Results*. Alexandria, VA: ASCD, 2005.
41. Maxwell J. It's Time to Reboot Education for Adults with Low Literacy Skills. Canada: Francis Xavier University, Research Project 2009.
42. Miller A. On Paper, in Person, and Online: A Multi-Literacies Framework for University Teaching. *Journal of Academic Language & Learning* 2015; 9(2): Pp. 19-31.
43. Miller R. Learning, the Future, and Complexity. An essay on the Emergence of Futures Literacy. *European Journal of Education* 2015; 50(4): Pp. 513-523.
44. Moje EB. Motivating Texts, Motivating Contexts, Motivating Adolescents: An Examination of the Role of Motivation in Adolescent Literacy Practices and Development. *Perspectives* 2006; 32: Pp. 10-14.
45. Norris SP & Phillips LM. How Literacy in its Fundamental Sense is Central to Scientific Literacy. *Science Education* 2003; 87(2): Pp. 224-240.
46. Noroozi Chakoli A. Ranking of the Universities. *Journal of Scientometric* 2021; 7(2): Pp. 1-2 .
47. Nwachukwu UA & Ahumaraeze CI. Knowledge and Utilization of E-Library Resources for Literacy Acquisition by Students of Two Tertiary Institutions in Owerri: Literacy and Reading in Nigeria. *Journal of Education Research* 2015; 3(3): Pp. 340-347.
24. Hanemann U. Literacy for Special Target Groups: Indigenous Peoples. *EFA Global Monitoring Report* 2006.
25. Harste JC. Jerry Harste speaks on Reading and Writing. *The Reading Teacher* 1990; 43: Pp. 316-318.
26. Jalkanen J. Future Language Teachers' Pedagogical Landscapes during Their Subject Studies. *Nordic Journal of Digital Literacy* 2015; 2: Pp.1-27.
27. Jappelli T. Economic Literacy: An International Comparison. *Economic Journal* 2010, 120(548): Pp. 429-451.
28. Jones-Kavalier BR & Fannigan SI. Connecting the Digital Dots: Literacy of the 21st Century. *Teacher Librarian* 2008; 35(3): Pp. 13-16.
29. Keykha B. The Effect of Type of Universities of Medical Sciences on Medical Students' Information Literacy Skills. *Sadra Journal of Medical Sciences* 2014; 3(1): Pp. 65-76.
30. Krashen S. *The Power of Reading*. Englewood, CA: Libraries Unlimited, Inc., 1993.
31. Kristenson JO. Content Area Literacy: Relationship between Lesson Design and Professional Development. PhD Thesis: Walden University, College of Education, 2013 .
32. Lankshear C & Knobel M. Digital Literacies: Policy, Pedagogy and Research Considerations for Education, Digital Kompetanse. *Nordic Journal of Digital Literacy* 2006; 1(1): Pp.12-24.
33. Lea M. Academic Literacies: A Pedagogy for Course Design. *Studies in Higher Education* 2004; 29: Pp. 739-756.
34. Lea M & Street B. Student Writing in Higher Education: An Academic Literacies Approach, *Studies in Higher Education* 1988; 23(2): Pp.157-172.
35. Lea M & Street B. The Academic Literacies Model: Theory and Applications. *Theory into Practice* 2006; 45(4): Pp: 368-377.

- and Practice. *Current Issues in Comparative Education* 2003; 5(2): Pp. 77-91.
60. Street B. *Literacy in Theory and Practice: Challenges and Debates over 50 Years. Theory into Practice* 2013; 52(1): Pp. 52-62.
61. The New London Group. *A Pedagogy of Multiliteracies: Designing Social Futures. Harvard Educational Review* 1996; 66(1): Pp. 60-92.
62. Thies L. *Increasing Student Participation and Success: Collaborating to Embed Academic Literacies into the Curriculum. Journal of Academic Language & Learning* 2012; 6(1): Pp. 15-31.
63. UNESCO. *Aspects of Literacy Assessment. UNESCO* 2005.
64. UNESCO. *Literacy for Life: EFA Global Monitoring Report. Paris, France: UNESCO Publishing* 2006.
65. UNESCO. *Literacy. UNESCO* 2011.
66. UNESCO. *Creating and Sustaining Literate Environments. UNESCO* 2011.
67. UNESCO. *Literacy Policy. UNESCO* 2013.
68. UNESCO. *Education: Literacy (2009-2014). UNESCO* 2014.
69. United Nations. *Secretary-General Stresses Need for Political Will and Resources to Meet Challenge of Fight Against Illiteracy. Meetings Coverage and Press Releases, UN* 1997.
70. United Nations. *United Nations Literacy Decade: Education for All. UN, International Plan of Action* 2002.
71. United Nations. *Learning and Education. UN* 2011.
72. United Nations. *Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. UN* 2015.
73. United Nations. *Sustainable Development Goal 4: Targets and Indicators. UN* 2016.
- of the Reading Association of Nigeria (RAN) 2014; 15.(Y)
48. OECD. *Literacy in the Information Age. Final Report of the International Adult Literacy Survey* 2000.
49. OECD & Statistics Canada. *Learning a Living: First Results of the Adult Literacy and Life Skills Survey. OECD* 2005.
50. OECD. *OECD Skills Outlook 2013: First Results from the Survey of Adult Skills. OECD* 2013.
51. Pilgrim J, & Martinez E. *Defining Literacy in the 21st Century: A Guide to Terminology and Skills. Texas Journal of Literacy Education* 2013; 1(1): Pp. 60-69.
52. Serafini, F. *Expanding the Four Resources Model: Reading Visual and Multi-Modal Texts. Pedagogies: An International Journal* 2012; 7(2): Pp. 150-164.
53. Shanahan T & Shanahan C. *Teaching Disciplinary Literacy to Adolescents: Rethinking Content Area Literacy. Harvard Educational Review* 2008; 78(1): Pp. 40–59.
54. Shanahan C, Shanahan T & Misischia C. *Analysis of Expert Readers in Three Disciplines: History, Mathematics, and Chemistry. Journal of Literacy Research* 2011; 43: Pp. 393–429.
55. Shanahan T & Shanahan C. *What is Disciplinary Literacy and Why does It Matter? Topics in Language Disorders* 2012; 32(1): Pp. 35–50.
56. Shanahan C & Shanahan T. *The Implications of Disciplinary Literacy. Journal of Adolescent & Adult Literacy* 2014; 57: Pp. 628–631.
57. Stokes S. *Visual Literacy in Teaching and Learning: A Literature Perspective. Electronic Journal for the Integration of Technology in Education* 2001.
58. Street B. *Academic Literacies and the 'New Orders': Implications for Research and Practice in Student Writing in HE. Learning and Teaching in the Social Sciences* 2004; 1(1): Pp. 9-32.
59. Street B. *What's "New" in the New Literacy Studies? Critical Approaches to Literacy in Theory*